

DENETİM FİRMASI ŞEFFAFLIK RAPORLARININ YAYIMLANMA ZAMANINI ETKİLEYEN İÇ FAKTÖRLER: 2013-2020 ARASI BİR ANALİZ*

Doç. Dr. Murat OCAK**

Araştırma Makalesi/Research Article

Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi
Aralık 2022, 24(4), 881-907

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, denetim firmalarının yayımlanmış olduğu şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkileyen iç faktörleri ortaya koymaktır. Çalışmada, 2013-2020 yılları arasında 446 denetim firması şeffaflık raporu ve en küçük kareler ve negatif binomial regresyon yöntemleri kullanılmıştır. Sonuçlar, denetim firması yaşının, yönetim kurulu üye sayısının, ortaklık yapısı içinde yer alan yeminli mali müşavirlerin oranının, yönetim kurulu üyelerinin sahiplik yapısı içindeki paylarının ve denetim firması büyüklüğünün yayımlama zamanını etkilediğini göstermektedir. Model, büyük denetim firmaları örneklemeden çıkarılarak da çalıştırılmış ve benzer bulgular elde edilmiştir. Ayrıca, uluslararası denetim ağına bağlı olan ve bağlı olmayan firmalar açısından sonuçların farklılaştığı gözlemlenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şeffaflık Raporları, Denetim Firmaları, Yayımlanma Zamanı

JEL Sınıflandırması: M40, M41, M42

INTERNAL FACTORS AFFECTING THE TIMELINESS OF AUDIT FIRM TRANSPARENCY REPORTS: AN ANALYSIS FROM 2013 TO 2020

ABSTRACT

The aim of the study is to investigate internal factors affecting the timeliness of audit firm transparency reports. The sample consists of 446 transparency reports between 2013-2020 and ordinary

* Makale Geliş Tarihi (Date of Submission): 08.10.2021; Makale Kabul Tarihi (Date of Acceptance): 06.01.2022

**Trakya Üniversitesi, Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, muratocak@trakya.edu.tr,
orcid.org/0000-0002-8662-189X

Atıf (Citation): Ocak, M. (2022). Denetim Firması Şeffaflık Raporlarının Yayımlanma Zamanını Etkileyen İç Faktörler: 2013-2020 Arası Bir Analiz. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(4), 881-907. <https://doi.org/10.31460/mbdd.1006228>

least squares and negative binomial regressions are adopted to test the hypotheses. The results show that audit firm age, the number of board members, the percentage of sworn-in certified public accountants in the ownership structure, board ownership shares and audit firm size affect the timeliness of the transparency reports. We re-run the model by excluding big4 audit firms, and find similar results. However, results vary in firms with and without international connections.

Keywords: Transparency Reports, Audit Firms, Timeliness

JEL Classification: M40, M41, M42

EXTENDED SUMMARY

PURPOSE AND MOTIVATION

The aim of the current study is to investigate the internal factors of audit firms affecting the timeliness of audit firm transparency reports. Recent studies provide important findings regarding the timeliness of financial reports or audit reporting lag (Hassan, 2016; Sultana ve diğerleri, 2015; Chalu, 2021). These findings emphasize that internal governance factors of companies or independent audit characteristics have an impact on the timeliness of financial reports or audit reporting lag. The current study discusses whether the internal factors of audit firms have similar effects on the timeliness of transparency reports published by audit firms in Turkey.

METHODOLOGY

There are seven hypotheses and research questions in the current study. The first research question is “Does the size of boards of audit firms affect the timeliness of transparency reports of audit firms?” The second is “Does gender diversity in boards of audit firms affect the timeliness of transparency reports of audit firms?” The third is “Does the size of audit firms affect the timeliness of transparency reports of audit firms?” The fourth research question is “Does the age of audit firms affect the timeliness of transparency reports of audit firms?” Fifth is “Does the concentration level in the ownership structure of audit firms affect the timeliness of transparency reports of audit firms?” Sixth is “Does the board ownership in audit firms affect the timeliness of transparency reports of audit firms?” The last research question is “Does the percentage of sworn-in certified public accountants (Sworn-in CPA) in the ownership structure of audit firms affect the timeliness of transparency reports of audit firms?” 446 audit firm transparency reports between 2013 and 2020 are employed to answer these research questions and test the hypotheses. Transparency reports of audit firms are obtained from their websites. All variables are retrieved from the transparency reports of audit firms. First, the ordinary least square method (OLS) is employed to test the hypotheses. Then big-4 audit firms are excluded and the main model is re-run. Also, the sample is divided into two sub-samples (audit firms with international connections and audit

firms with no international connection) and the results are obtained for the two subsamples. Finally, negative binomial regression (NBREG) is re-run employing the pooled sample.

RESULTS AND DISCUSSION

OLS results show that older audit firms and audit firm with large boards publish their transparency reports in a timely manner. When there is sworn in CPA dominance in the ownership structure of audit firms, transparency reports are published later. The audit firms with high board ownership publish their transparency reports later. NBREG results are in accordance with the results of OLS estimation. When big-4 audit firms are excluded, the results do not change. When the sample is divided into two subsamples, the results are different for each sub-sample. The results concerning the sub-sample “audit firms with no international connection” are generally in accordance with the main estimation results. However, the results regarding the audit firms with international connections are generally not in line with the main estimation results. Čular (2017) researched the transparency report delay of audit firms in Croatia and found that large audit firms present their transparency reports in a timely manner. The current study finds that large audit firms do not present their transparency report in a timely manner.

CONCLUSION AND IMPLICATION

This paper shows that internal factors of audit firms such as audit firm size, audit firm board ownership, audit firm board size, and audit firm age affect the timeliness of audit firm transparency reports. Further research may extend the time interval or may employ alternative variables to test the hypotheses. For instance, the staff of audit firms, the board tenure of audit firms may affect the timeliness of audit firm transparency reports. Further research may investigate the association between audit firm transparency levels and the timeliness of transparency reports. Further research may investigate the association between audit quality and the timeliness of audit firm transparency reports.

1. GİRİŞ

Geçmişte “zamanlılık” veya “gecikme” üzerine yapılan araştırmalar, daha çok işletmelerin finansal tablolarını yayımlama tarihine etki eden faktörler, denetim raporu gecikmesi çerçevesinde ele alınmıştır. Gerek ulusal literatürde gerekse uluslararası literatürde şeffaflık raporları üzerine birtakım çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Denetim firmalarının yayımlanmış olduğu şeffaflık raporları önemlidir, çünkü küçük denetim firmaları büyük denetim firmaları ile bu raporlar aracılığı ile rekabet edebilir (IOSCO^{***}, 2009). Şeffaflık raporları piyasa katılımcılarının denetim firması hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayarak saygınlığı artırabilir (Maijoor & Vanstraelen, 2012). Denetim firmaları ile müşteriler arasındaki asil-

^{***} International Organization of Securities Commissions (Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü)

vekil problemlerinden biri olan statü-itibar problemini azaltarak müşterilerin zamanlı bilgi almasını sağlayabilir (Greenwood & Empson, 2003). Aynı zamanda piyasa katılımcıları ile denetim firmaları arasında etkin ve zamanlı bir diyalog kurmasını sağlamaktadır (FRC****, 2019). Bu bağlamda şeffaflık raporları ve bu raporların zamanlaması piyasa katılımcıları açısından önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Denetim firmalarının iç yapılarına ilişkin özellikler birbirinden farklıdır. Örneğin bazı denetim firmaları özellikle 1970 ve 1980 sonrası kurulmuş (Uzay ve diğerleri, 2008) ve yaşlı firmalar iken, bazıları ise yeni kurulmuş olan genç firmalardır. Bazı denetim firmaları yıllar önce kurulmalarının gerekliliği olarak ortakları kuruldukları zamandaki ortaklar ile aynı değil iken, yeni kurulan denetim firmalarında kurucu ortaklar halen yer almakta ve bu ortaklar halen denetim firmasında büyük paya sahiptirler. Bazı denetim firmalarının yönetim kurullarına halen büyük ortaklar veya kurucu ortaklar hâkim iken, bazı denetim firmalarında yönetim kurullarında sürekli değişim olduğu gözlemlenmektedir. Şeffaflık raporları ve zamanlamasında bu tür farklılıkların etkili olup olmayacağı bu araştırmaya teşvik eden temel unsurdur. Çünkü şeffaflık raporlarının hazırlanıp sunulmasından yönetim sorumludur.

Çalışmadaki literatür finansal tablo yayımlanma sürelerini etkileyen faktörler ve denetim raporu gecikmesi konularından yola çıkılarak oluşturulmuştur. Böylece denetim ve finansal tablo gecikmesini etkileyen faktörler ile şeffaflık raporu gecikmesini etkileyen faktörler arasında benzer desenler olup olmadığı araştırılmaktadır ve şeffaflık raporu yayımlanma zamanını etkileyen denetim firmasına özgü faktörler ortaya koyulmaktadır. Denetim firması şeffaflık raporlarının yayımlanma süresini etkileyen faktörlere ilişkin Çular (2017)'in çalışması hariç bir çalışma mevcut değildir. Konuya ilişkin bu çalışmada da denetim firmalarının yönetim yapıları veya ortaklık yapılarına ilişkin şeffaflık raporlarının yayımlanma süresini etkileyebilecek faktörler ele alınmamıştır. Bu bağlamda çalışma literatüre katkı sağlamaktadır. 2013-2020 yılları arasında şeffaflık raporu düzenleyen denetim firmalarının şeffaflık raporlarına ulaşılmıştır. Şeffaflık raporlarından yola çıkarak, denetim firmalarına özgü karakteristikler belirlenmiştir.

Araştırmanın tasarımı kısmında ilk olarak örneklem tanımlanmıştır. Kullanılan model ve modelde kullanılan değişkenler açıklanmıştır. Daha sonra kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistik özetlenmiştir. Değişkenler arasında çoklu doğrusallık olup olmadığını tespit etmek amacı ile korelasyon katsayıları tablosu oluşturulmuştur. Araştırmada temel çözümleme yapılırken en küçük kareler yöntemi (OLS & EKK) kullanılarak regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Çünkü denetim firmalarına ilişkin iç faktörlerin yayımlanmış oldukları şeffaflık raporlarının zamanlamasını etkileyip etkilemediğini tespit ederken doğrusal bir ilişki aranmaktadır. Bu bağlamda en küçük kareler yöntemi bu çözümleme için en iyi yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Elde edilen ana bulgular, denetim firması yaşı ve denetim firması yönetim kurulu üye sayısı artıkça şeffaflık raporlarında gecikmenin azaldığını ortaya

**** Financial Reporting Council (Finansal Raporlama Konseyi)

koymaktadır. Yönetim kurulunda yer alanların toplam sahiplik yapısı içindeki payları, denetim firmasının büyüklüğü ve ortaklık yapısı içinde yer alan yeminli mali müşavirlerin oranı artıka şeffaflık raporlarındaki gecikmenin arttığı elde edilen diğ er bulgulardır. Denetim firması yönetim kurulu cinsiyet çeşitliliği ile şeffaflık raporlarında gecikme arasında pozitif bir ilişki tespit edilirken çalıştırılan sadece bir modelde anlamlı ilişkiye rastlanmıştır.

Modellerden büyük denetim firmaları (Big4) çıkarıldığı zaman sonuçlarda önemli bir farklılık olmadığı gözlemlenmiştir. Ayrıca model, denetim firmalarının uluslararası denetim ağına bağlı olup olmaması açısından ele alınmıştır. Ulusal olan veya uluslararası denetim ağına bağlı olan denetim firmaları açısından şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkileyen faktörler arasında farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Son olarak, ana sonuçları güçlendirmek için negatif binomial regresyon yöntemi (NBREG) ile model çalıştırılmıştır. Çünkü, denetim firması şeffaflık raporu gecikmesinin logaritmik olmayan değerini bağımlı değişken olarak kullandığımızda bu değişken kesikli değerler almakta ve serinin ortalaması serinin varyansından küçük çıkmaktadır. Bu bağlamda hem en küçük kareler regresyon yönteminin sonuçlarını güçlendirmek hem de modeli alternatif yöntemle çalıştırıp sonuçları karşılaştırmak açısından negatif binomial regresyon yöntemi uygun olmaktadır. Negatif binomial regresyon sonucu elde edilen sonuçlar ana sonuçlar ile paraleldir.

Aşağıda ilk olarak şeffaflık raporlarının önemi ele alınmıştır. Daha sonra şeffaflık raporları kullanılarak yapılmış olan araştırmalar literatür kısmında ele alınmıştır. Daha sonraki bölümde hipotezler, denetim ve finansal tablo gecikmesine ilişkin literatürden yola çıkarak oluşturulmuştur. Araştırmanın tasarımı, araştırmanın bulguları ve çalışmaya ilişkin sonuç & değerlendirme ilerleyen bölümleri oluşturmaktadır.

2. ŞEFFAFLIK RAPORLARININ ÖNEMİ

Sermaye Piyasası Kurulu Kurumsal Yönetim İlkelerine göre şeffaflık, “ticari sır niteliğinde henüz kamuya açıklanmamış bilgiler hariç olmak üzere şirket ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgilerin, zamanında, doğru, eksiksiz, anlaşılabilir, yorumlanabilir, düşük maliyetle kolay erişilebilir bir şekilde kamuya duyurulması yaklaşımıdır (Kesin ve diğ erleri, 2019; SPK Kurumsal Yönetim İlkeleri, 2003). Denetim firması şeffaflık raporları ise, Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu’nun yayımlamış olduğu Bağımsız Denetim Yönetmeliği’ne (BDY, 2018) göre, kamuyu ilgilendiren işletmeleri denetleyen denetim firmalarının yıllık olarak yayımlamak zorunda oldukları raporlardır. İlgili yönetmeliğe göre, denetim firmaları yayımlayacakları bu raporlarda hukuki ve ortaklık yapılarını, kilit yöneticileri ve sorumlu denetçilerin kim olduğunu, herhangi bir denetim ağına bağlı olup olmadıklarını ve eğer bağlı iseler bu ağın hukuki ve yapısal özelliklerini, ilişkili oldukları diğ er denetim

kuruluşlarını, kendi organizasyon yapılarını, kalite güvence incelemelerinin en son ne zaman yapıldığını, denetlemiş oldukları kamuyu ilgilendiren kuruluşların isimlerini, izledikleri sürekli eğitim politikasını, elde etmiş oldukları toplam gelirleri ve bu gelirlerin alt başlıklarını, sorumlu denetçilerin ücretlendirilme esaslarını, kalite kontrol sistemini tanımını ve etkin bir biçimde çalıştığına ilişkin yönetim beyanını açıklamakla yükümlüdür. Bu raporlar aslında, üçüncü kişilere denetim firması hakkında detaylı bilgi vermektedir. Bunlar denetim firmaları tarafından hazırlanıp, denetim firması yönetim organı tarafından imzalandıktan sonra Kamu Gözetimi Kurumu'na bildirilmekte ve aynı zamanda denetim firmasının kendi internet sitesinde yayımlanmaktadır. Şeffaflık raporları, denetim firmalarının kendi internet sitelerinde beş yıl süre ile saklanmak durumundadır. Ayrıca Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu denetim firmalarının şeffaflık raporlarında asgari seviye açıklama yapılıp yapılmadığını gözetlemektedir.

IOSCO (2009)'un yayımlanmış olduğu rapora göre, denetim firmaları büyüklük, endüstri uzmanlığı, denetim ücretleri ve itibar gibi faktörler üzerinden rekabet etmektedir. Denetim firmaları ve yatırımcılar gibi üçüncü kişiler bu faktörler hakkında bilgi sahibidirler fakat denetim firmalarının denetim kalitesi açısından nasıl yönetildikleri hakkında bilgi sahibi değildirler. Denetim firmaları, denetim kalitesine gösterebilecek üçüncü kişilerin ulaşmakta zorlandıkları bilgiler hakkında şeffaflık raporlarında detaylı bilgiler vermesi halinde bir rekabet ortamı oluşacak böylelikle denetim kalitesi artacaktır. Aynı rapora göre, denetim firmaları tarafından yayımlanan şeffaflık raporları, küçük denetim firmalarının büyük işletmelere ulaşmalarını ve böylelikle onların büyük denetim firmaları ile rekabet edebilmesine olanak sağlayacaktır.

Maijoor ve Vanstraelen (2012)'e göre, şeffaflık raporları denetim piyasası yoğunlaşma seviyesini azaltacaktır. Orta büyüklükteki denetim firmaları, büyük işletmelere denetim hizmeti verme kapasitesine sahiptir fakat saygınlık yönünden eksiklikleri mevcuttur. Şeffaflık raporları bu tür denetim firmalarının saygınlığını artırarak, büyük işletmelere ulaşmalarını sağlayacaktır. Fu ve diğerleri (2015)'ne göre şeffaflık raporları denetim firmasının vermiş olduğu hizmetin kalitesi hakkında piyasa katılımcılarına sinyal vermektedir. Böylelikle piyasada denetim kalitesinde iyileşme olacaktır.

Çular (2017)'a göre, denetim firması şeffaflık raporları ve onun zamanlılığı denetim firmalarının başarısı ve denetim kalitesi için önemlidir. Denetim firmalarının ortaklık ve yönetim kurulları gibi yönetim yapıları hakkında yüksek derecede şeffaflık sağlanması denetim firmaları ile piyasa katılımcıları arasındaki bilgi asimetrisini azaltarak, denetim kalitesinin artmasına ve böylelikle sermaye piyasalarının istikrarının sağlanmasına neden olacaktır.

Greenwood ve Empson (2003), denetim ve hukuk firmaları gibi profesyonel hizmet veren kurumlar için vekalet probleminin bir çeşidi olan statü-itibar temelli problemden bahsetmektedir. Bu çeşit vekalet problemindeki ilişkiye göre müşteriler asil iken, vekil ise denetim firmasıdır. Asil denetim piyasası

hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığından dolayı saygınlığı yüksek olan denetim firmalarını seçme eğilimindedir. Çünkü piyasa hakkında yeterli bilgi sahibi olmayan katılımcılar istedikleri kalitede hizmet alabilmek için itibarı yüksek olan denetim firmalarını seçmektedir. Şeffaflık raporları asillerin denetim firması hakkında zamanlı bilgi alması için önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır.

FRC (2019), yayımlanmış olduğu tematik incelemede, kamuyu ilgilendiren işletmeleri denetleyen denetim firmalarının yayımlayacağı şeffaflık raporlarının denetim kalitesini destekleyeceğini ve denetim firmalarının imajını uzun vadede güvence altına alacağını vurgulamaktadır. Aynı inceleme, denetim firmaları ve yatırımcılar gibi piyasa katılımcıları arasında etkin ve zamanlı bir diyalog kurulabilmesi için şeffaflık raporlarının önemli olduğunu vurgulamıştır.

3. LİTERATÜR

Tanç ve Gümrah (2016), 2014 yılında denetim firmaları tarafından yayımlanmış olan şeffaflık raporlarında yer alan sürekli eğitim politikalarına ilişkin durum değerlendirmesi gerçekleştirmiştir. Yapılan çalışmaya göre denetim firmalarının sürekli eğitimin önemini tam olarak anlayamadıkları sonucuna varılmıştır. Gürol ve Tüysüzoğlu (2017), 2016 döneminde beş farklı ülkede (ABD, İngiltere, Türkiye, Avustralya ve Kanada) 4 büyük denetim firması tarafından yayımlanmış şeffaflık raporlarından en iyi uygulama örneğini ortaya koymaya çalışmıştır. Elde edilen bulgu Türkiye'deki şeffaflık raporlarının açıklanan bilgiler ve mevzuata uyum açısından en düşük seviyede olduğunu ortaya koymaktadır. Keskin ve diğerleri (2019) ve Erdoğan ve Solak (2016), 2017 ve 2013 yıllarında yayımlanmış olan şeffaflık raporlarına ilişkin içerik analizi gerçekleştirmiştir. Bozcuk (2018), denetim firmalarının 2016 yılında yayımlanmış olduğu şeffaflık raporlarında yer alan bilgilerden yola çıkarak, kadın sorumlu ortak durumu ile denetim firması gelirleri arasındaki ilişkiyi araştırmış ve elde edilen bulgular üst düzey yönetimde yer alan kadınlar ile denetim firması gelirleri arasında pozitif ilişki olduğu yönündedir. Erdoğan ve Kutay (2016), 2013 yılında yayımlanan şeffaflık raporlarından yola çıkarak, denetim firması gelirleri ile denetim firması karakteristikleri (Sermaye, sorumlu ortak sayısı, denetim ağına dahil olma, yaş) arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Sorumlu ortak sayısı ve kamu yararına işletme sayısının denetim gelirlerini pozitif yönde etkilediğini tespit etmişlerdir. Ocak (2021), 2013-2018 yılları arasında yayımlanan şeffaflık raporlarından yola çıkarak, denetim firması ortaklık yapısı ve yönetim kurulunda yer alan kadınlar ile denetim firması toplam, bağımsız denetim ve diğer gelirleri arasında ilişkiyi araştırmıştır. En küçük kareler ve araç değişken modellerin sonucunda elde edilen bulgular cinsiyet çeşitliliğinin toplam gelirleri, bağımsız denetim gelirlerini ve diğer gelirleri pozitif yönde etkilediğine yöneliktir. Fu ve diğerleri (2015) Avustralya'da yayımlanan şeffaflık raporlarına ilişkin içerik analizi gerçekleştirmiştir ve onlara göre şeffaflık raporlarından yola çıkarak denetim firmalarının yönetim yapılarına ilişkin araştırmalar artırılmalıdır. La Rosa ve diğerleri (2018), Avrupa'da 2010-

2012 yılları arasında yayımlanan şeffaflık raporlarını incelemiş ve denetim firmaları kurumsal yönetim açıklamalarının bu firmaların birtakım özelliklerine ve denetim firmasının faaliyette bulunduğu ülke özelliklerine bağlı olarak değiştiğini tespit etmiştir. Deumes ve diğerleri (2013) Avrupa’da yayımlanmış olan 103 adet şeffaflık raporu ile denetim firmalarının sunmuş olduğu hizmetin kalitesi arasında anlamlı bir ilişkiye rastlamamıştır. Girdhar ve Jeppesen (2018), Almanya, İngiltere ve Danimarka’da big4 denetim firmaları tarafından yayımlanan şeffaflık raporlarının içeriğinin tutarsız olduğunu, big4 denetim firması ağlarında tek tip raporlama olmadığı, bunun nedeninin de ülkeler arası kurumsal farklılıklardan kaynaklandığını belirtmiştir.

Čular (2017) çalışma konusu ile ilgili olarak benzer bir çalışma yapmıştır. 2015 yılında şeffaflık raporu yayımlayan ve Hırvatistan’da yer alan denetim firmaları üzerine yapılan çalışmada, denetim firması ne kadar ruhsatlı denetçiye sahipse ve ne kadar şeffaf ise şeffaflık raporundaki gecikmenin azaldığını bulmuştur.

4. HİPOTEZLER

Çalışmada denetim firmasına ilişkin bir takım iç özellikler ile denetim firması şeffaflık raporlamasının zamanlaması arasındaki ilişki araştırdığından aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

Araştırma Sorusu 1: Denetim firması yönetim kurulu büyüklüğü şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkiliyor mu?

Araştırma Sorusu 2: Denetim firması yönetim kurulu cinsiyet çeşitliliği şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkiliyor mu?

Araştırma Sorusu 3: Denetim firması büyüklüğü şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkiliyor mu?

Araştırma Sorusu 4: Denetim firması yaşı şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkiliyor mu?

Araştırma Sorusu 5: Denetim firması sahiplik yoğunlaşması şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkiliyor mu?

Araştırma Sorusu 6: Denetim firması yönetim kurulu sahipliği şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkiliyor mu?

Araştırma Sorusu 7: Denetim firması sahiplik yapısı içinde yer alan yeminli mali müşavirlerin oranı ile şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkiliyor mu?

Çalışmada literatür ele alınırken sadece şeffaflık raporlarına ilişkin yapılan çalışmalar ele alınmıştır. “Zamanlılığı” veya “gecikmeyi” kurumsal firmalar açısından ele aldığımız zaman karşımıza geniş bir

literatür çıkmaktadır. Bu yüzden hipotezler kurulurken, kurumsal firmalara ilişkin bu literatürden faydalanılarak, denetim ve finansal tablo gecikmesinin etkileyen faktörler ile şeffaflık raporu gecikmesini etkileyen faktörler arasında benzer desenler olup olmadığı araştırılacaktır.

Ülkemizde, Borsa İstanbul'da denetim gerçekleştiren denetim firmaları anonim şirket olarak örgütlenmektedir. Bu denetim firmaları yönetim kurullarına sahiptir (Ocak, 2021). BDY (2018)'ye göre denetim firmalarının yönetim organı yönetim kuruludur ve yönetim kurulu üyelerinin tamamı meslek mensubundan ve çoğunluğunun kadrosunda yer alan denetçilerden oluşması gerekmektedir. Yönetim kurullarının görev ve yetkileri Türk Ticaret Kanunu (2011)'nda açıklanmıştır. Buna göre, yönetim kurulu işletmenin yönetimi ve temsilinden sorumludur. İşletmenin amacını gerçekleştirmek için gerekli olan bütün işlemlerde yönetim kurulu sorumludur. Maister (1993), Fu ve diğerleri (2015), FRC (2016), Lennox ve Wu (2018)'ya göre denetim ortakları ellerindeki yetkiyi denetim firması yönetim kuruluna devretmekte ve böylece denetim firması politikası, denetim kalitesi ile ilgili kararları değerlendirip sonuca vardırarak, özellikle ortakların çıkarları doğrultusunda karar almada stratejik rol üstlenmektedir.

Şeffaflık raporlarının öneminde ele aldığımız üzere, bu raporlar, denetim kalitesi, bilgi asimetrisinin minimize edilmesi, denetim firmalarının rekabeti, piyasa yoğunlaşması ve piyasa katılımcıları ile denetim firması arasında zamanlı bir diyalog kurulması açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu bahsi geçenler denetim firmaları için stratejik öneme sahiptir. Denetim firmaları yönetim kurulları da denetim firmaları için stratejik rol üstlendiğine göre, şeffaflık raporlarının zamanlamasında denetim firması yönetim kurullarının sahip olduğu birtakım özellikler etkili olacaktır.

Literatürde kurumsal raporlama gecikmesi ile yönetim kurulu büyüklüğü arasındaki ilişkiye yönelik tartışmalar iki yönlüdür. Bazı araştırmacılar yönetim kurulu büyüklüğü arttıkça raporlamada gecikmenin azalacağını vurgulamaktadır. Çünkü büyük yönetim kurullarında kolektif deneyim ve uzmanlık artarak, yönetim kurulu sorumluluklarını yerine getirmede daha etkin olacaktır. Diğer taraftan bazı araştırmacılara göre, yönetim kurulu büyüklüğü arttıkça iletişim ve koordinasyon problemi ortaya çıkacak, böylece yönetim kurulu sorumluluklarını yerine getirmede etkin olamayacaktır (Hassan, 2016). Literatürdeki tartışma iki yönlü olduğundan bu çalışmaya ilişkin hipotezimiz de ilişkinin yönüne yönelik değil, yönetim kurulu büyüklüğü ile şeffaflık raporu yayımlanma zamanı arasında ilişki olduğuna yöneliktir. Bu bağlamda ilk hipotez, aşağıda olduğu gibidir.

H₁: Denetim firması yönetim kurulu büyüklüğü ile şeffaflık raporu yayımlanma zamanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Literatürde raporlama gecikmesi ve yönetim kurulunda cinsiyet çeşitliliği arasında kurumsal firmalar açısından bulgular olduğu gözlemlenmektedir. Kurullardaki cinsiyet çeşitliliği işletmenin kaynak bağımlılığını azaltmakta böylelikle raporların erken yayımlanmasını sağlamaktadır (Chalu, 2021). Paralel bir bakış açısına göre ise kadınlar etkin gözetim faaliyetinde bulunmakta, kurumsal şeffaflık artmakta

ve raporlamadaki gecikme azalmaktadır (Srinidhi ve diğerleri, 2011; Gacheru, 2018). Vekalet teorisyenlerine göre grup uyumu o grubun etkin bir biçimde çalışması için önemlidir. Kadınlar erkeklere göre daha az riske katlanmak istemekte, daha muhafazakâr ve etik ilkelere bağlı olduğu belirtilmektedir. Kadın ve erkekler arasındaki bu tür tutum farklılıkları grubun etkin bir biçimde çalışmamasına böylece raporlamada gecikmeye neden olacaktır (Sultana ve diğerleri, 2015). Bu bağlamda diğer hipotezimiz aşağıda olduğu gibidir.

H₂: Denetim firması yönetim kurulu cinsiyet çeşitliliği ile şeffaflık raporu yayımlanma zamanı arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Firma büyüklüğü ile raporlama gecikmesi arasında ilişki olduğu geçmişte yapılmış olan çalışmalarda vurgulanmıştır. Büyük firmalar daha fazla kaynağa ve personele sahip olduğundan ve aynı zamanda bu firmaların iç kontrol sistemleri güçlü olduğundan raporların kontrolüne ilişkin çok fazla teste gerek duymamaktadır ve böylece raporlamada gecikme azalmaktadır. Diğer taraftan büyük firmalarda çok fazla karmaşık işlem olduğundan raporlamada gecikme artabilmektedir (Türel, 2010). Aynı şekilde genç firmalar zayıf iç kontrol sistemine sahiptir ve yaşlı firmalara göre bilginin bir araya getirilip işlenmesi sürecinde daha az kabiliyetlidir. Bu yüzden genç firmalarda raporlama gecikmesi artabilir (Ocak & Özden 2018). Bu bağlamda diğer hipotezlerimiz aşağıda olduğu gibidir.

H₃: Denetim firması büyüklüğü ile şeffaflık raporu yayımlanma zamanı arasında bir ilişki vardır.

H₄: Denetim firması yaşı ile şeffaflık raporu yayımlanma zamanı arasında bir ilişki vardır.

Sahiplik yoğunlaşması raporlama gecikmesinde etkin bir role sahip olabilir. Pay sahipliği birkaç kişinin elinde toplanmışsa; bu sahiplerin kurumsal bilgileri açıklama kalitesi zayıf olma eğiliminde olabilir ve sahiplik yoğunlaşmasının olduğu yerde sahipler iç bilgi kaynaklarına ulaşmak için yetkilerini kullanabilir (Hassan, 2016). Böylelikle üçüncü kişilere bilgi açıklamak için fazla kaynak ayırma eğiliminde olmayabilir ve raporların yayımlanma zamanı sekteye uğrayabilir. Karşıt bir bakış açısına göre ise sahiplik yoğunlaşması raporlamada zamanlılığı iyileştirir, çünkü büyük hissedarlar etkin kontrol ve gözetimi sağlamaktadır (Al-Saidi, 2020). Bu bağlamda diğer hipotezimiz aşağıda olduğu gibidir.

H₅: Denetim firması sahiplik yoğunlaşması ile şeffaflık raporu yayımlama zamanı arasında ilişki vardır.

Yönetim kurulu sahipliği, yönetim kurulunda yer alanların sahiplik yapısı içindeki toplam paylarını temsil etmektedir. Yönetim kurulu üyeleri, sahiplik yapısında ne kadar fazla paya sahip ise yönetim kurulunun bağımsız değil “içeriden” kişilerden oluştuğuna işaret etmektedir. Kurumsal raporlama gecikmesi ile yönetim kurulu bağımsızlığı arasındaki ilişkiye yönelik bulgular literatürde mevcuttur. Klasik görüşe göre, yönetim kurulunda bağımsız üyeler arttıkça, kurumsal bilgilerin gönüllü ve zamanlı açıklanması iyileşme eğiliminde olacaktır. Çünkü yönetim kurulunun bağımsızlığı etkin kontrol ve

gözetimi sağlamaktadır (Afify, 2009; Abdelsalam & El-Masry, 2008). Diğer taraftan yönetim kurulunda içeriden kişilerin baskın olması, daha farklı bir ifade ile yönetim kurulu sahipliğinin yüksek olması veya bağımsızlığın düşük olması, firmanın daha deneyimli ve yetkin kişilerce kontrol edilip gözetildiğine işaret etmektedir. Yönetim kurulu sahipler tarafından ne kadar egemen olunursa, kendi çıkarlarını maksimize edici yönde karar almaları o kadar olasıdır. Raporlamada gecikme aslında sahiplerin kendi çıkarlarını minimize eden bir unsur olabilir. Çünkü, geç raporlama üçüncü kişiler açısından kurumda bir şeylerin yolunda gitmediğinin göstergesi olabilir. Bu durum kurum saygınlığını zedeleyebilir. Yönetim kurulu ne kadar sahiplerden oluşursa o kadar zamanlı raporlama eğiliminde olabilir (Booth ve diğerleri, 2002; Howton ve diğerleri, 2001; Fu ve diğerleri, 2015). Bu bağlamda diğer hipotez;

H₆: Denetim firması yönetim kurulu sahipliği ile şeffaflık raporu yayımlama zamanı arasında ilişki vardır.

Denetim firmalarının sahiplik yapılarını incelediğimiz zaman, ortakların iki farklı unvana sahip olduğu göze çarpmaktadır. Bunlardan bir tanesi serbest muhasebeci mali müşavir, diğeri ise yeminli mali müşavirdir. Bazı denetim firmaları yeminli mali müşavirler tarafından kurulmuş olup, bu yeminli mali müşavirler daha önceleri hesap uzmanı, gelirler kontrolörü, vergi müfettişi gibi vergi idaresinin çeşitli yüksek kademelerinde görev almıştır. Bu bağlamda, sahiplerin çoğunluğunun yeminli mali müşavirlerden oluştuğu denetim firmalarında vergi idaresinden kazanılan devletin hantal yapısına ilişkin alışkanlıklar devam ediyor olabilir. Sahiplik yapısı içinde yeminli mali müşavirlerin oranı artıkça şeffaflık raporlarında gecikme artabilir. Diğer taraftan eski vergi idaresi çalışanı olan bu yeminli mali müşavirler mükellefin yaşadığı gecikmeler sonucu katlanacakları yaptırımları iyi bilmektedirler. Yaşadıkları böylesi deneyimler onların raporlamada zamanlı olmasına neden olabilir. Son hipotezimiz aşağıda olduğu gibidir:

H₇: Denetim firması sahiplik yapısı içinde yer alan yeminli mali müşavirlerin oranı ile şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanı arasında ilişki vardır.

5. ARAŞTIRMANIN TASARIMI

Çalışmada, en küçük kareler yöntemi (OLS & EKK) kullanılarak denetim firmalarının yayımlamış olduğu şeffaflık raporlarının yayımlanma sürelerini etkileyen iç faktörler ortaya koyulmuştur. Čular (2017), Bozcuk (2018), Deumes ve diğerleri (2013) şeffaflık raporlarından yola çıkarak yapmış oldukları çalışmalarda en küçük kareler yöntemini kullanarak analizleri gerçekleştirmiştir. En küçük kareler yöntemi birden fazla değişken arasında doğrusal bir ilişki olup olmadığını tespit etmek amacı ile kullanılan yöntemdir. Çalışmada denetim firmalarına ilişkin birden fazla olan iç özelliklerin denetim firmalarının şeffaflık raporlarını yayımlama süresini açıklayıp açıklamadığını ve aralarında doğrusal bir

ilişki olup olmadığını tespit etmek amacı ile en küçük kareler yöntemi kullanılmıştır. Bu faktörler denetim firmasına özgü karakterler olup, aşağıda kullanılan model yer almaktadır.

$$DFZaman = DFYAŞ + DFYKBlau + DFYKSayı + DFYKPay + DFYoğunlaşma + DFYMM + DFBDGgelir (DFPie) + Yıl Sabitleri + Hata Terimi$$

5.1. Araştırma Verisi

Bu çalışmada kullanılan veri denetim firmalarının yayımlanmış olduğu şeffaflık raporlarından elde edilmiştir. 2013-2020 yılları arasında yayımlanmış olan toplamda 446 denetim firması şeffaflık raporu gözlem kullanılmıştır. Detaylandırılacak olursak, 2013 yılında 42, 2014 yılında 54, 2015 yılında 55, 2016 yılında 63, 2017 yılında 66, 2018 yılında 62, 2019 yılında 58, 2020 yılında ise 46 denetim firması şeffaflık raporu olmak üzere toplamda 446 denetim firması şeffaflık raporu örneklemimizi oluşturmaktadır. Toplamda 76 denetim firması çalışmada kullanılmıştır. Ek 1’de bu firmaların isimleri yer almaktadır. Kullanılan veri seti dengesiz veri setidir. Örneğin, 2013 yılında örneklemimizde yer alan denetim firması 2015 yılında örnekleme de yer almayabilir. Çünkü, denetim firması bir yıl kamuyu ilgilendiren işletme denetlemiş iken başka bir yıl kamuyu ilgilendiren işletme denetlememiş olabilir ve bu yüzden şeffaflık raporu yayınlamamış olabilir. Şeffaflık raporuna bağımsız denetim firmalarının internet sitelerine girilerek ulaşılmıştır. Ulaşılan şeffaflık raporlarında çok nadir de olsa bazı denetim firmaları şeffaflık raporlarını yenilemişlerdir. Bu durumda revize rapor değil, raporun ilk halindeki bilgiler (zamanlılık veya denetim firması karakteristikleri) kullanılmıştır. İlgili düzenlemeye göre denetim firmaları eğer kamu yararına bir firma denetliyor ise şeffaflık raporu yayımlamak zorundadır (BDY 2018). Şeffaflık raporları denetim firmalarının internet sitelerinde 2013 yılı itibari ile yer almaya başlamıştır. Bu yüzden veri setinin başlangıç yılı 2013’tür. Kullanılan bütün değişkenler elle toplanmıştır. Tablo 1’de analizde kullanılan yıllık ve toplam gözlem sayısı yer almaktadır.

Tablo 1. Yıllık ve Toplam Gözlem

Yıl	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam
Gözlem	42	54	55	63	66	62	58	46	446

5.2. Kullanılan Değişkenler

5.2.1. Bağımlı Değişken

Araştırma sorularına uygun olarak kullanılan bağımlı değişken, şeffaflık raporu yayımlanma süresidir (DFZaman). İlgili yönetmeliğe göre “...KAYİK denetimi yapmış denetim kuruluşları ilgili takvim yılını müteakip, özel takvim yılını kullanan denetim kuruluşları ise hesap dönemi kapanışını müteakip dördüncü ayın sonuna kadar...” ifadesi bulunmaktadır (BDY 2018). Bu ifadeye göre denetim kuruluşları 4 aylık süre içerisinde şeffaflık raporlarını Kamu Gözetim Kurumu’na göndermek ve kendi

internet sitelerinde yayımlamakla yükümlüdür (BDY 2018). Diğer taraftan 2019 şeffaflık raporlarının yayımlanma süresi Covid-19 salgını nedeni ile iki ay daha uzatılmış olup 30 Haziran 2020 tarihinde sona ermektedir. Bu bağlamda bağımlı değişkenimiz, şeffaflık raporu yayımlama günü ile takvim yılı veya hesap dönemi kapanış günü arasındaki farkın doğal logaritması olarak ölçülmüştür. Şeffaflık raporlarının imzalanma tarihi, raporların ilk sayfasında (genellikle) yer almaktadır. Bu tarihin yer almadığı şeffaflık raporları araştırmada kapsam dışı bırakılmıştır.

5.2.2. Bağımsız Değişkenler

Kullanılan ilk değişken denetim firması yaşıdır (DFYAŞ). Denetim firması yaşı denetim firması kuruluş yılının doğal logaritması olarak ele alınmıştır. Bu bilgi ilgili denetim firmasının şeffaflık raporundan elde edilmiştir. Denetim firmaları yönetim kurullarına özgü karakteristikler çalışmada kullanılmıştır. Bunlar, yönetim kurulu üye sayısı, yönetim kurulu üyelerinin toplam sahiplik yapısı içindeki payları, yönetim kurulu cinsiyet çeşitliliğidir. Cinsiyet çeşitliliği (DFYKBlau) Blau İndeks (1977) kullanılarak hesaplanmıştır. Ölçüm şu şekildedir: $1 - [\text{Yönetim kurulunda yer alan kadınların oranının karesi} + \text{yönetim kurulunda yer alan erkeklerin oranının karesi}]$. Yönetim kurulu üye sayısı, toplam üye sayısının doğal logaritması alınarak ölçülmüştür (DFYKSayı). Yönetim kurulu üyelerinin denetim firması sahiplik yapısı içindeki toplam payları, yönetim kurulu sahipliğini temsil etmektedir (DFYKPay). Çalışmada sahiplik yoğunlaşması da değişken olarak kullanılmıştır. Sahiplik yoğunlaşması (DFYçoğunlaşma), denetim firması sahiplik yapısı içinde yer alan her bir ortağın sahiplik oranının karelerinin toplamı şeklinde ölçülmüştür (Lennox ve diğerleri, 2018). Ortaklıkların sahip olduğu ruhsatları çeşitliliği kullanılan diğer bir değişkendir (DFYMM). Bu değişkeni ölçmek için ilk olarak her bir ortağın YMM ruhsatına sahip olup olmadığı tespit edilmiştir. Daha sonra YMM ruhsatına sahip ortak sayısı, toplam ortak sayısına oranlanmıştır. Ayrıca denetim firması bağımsız denetim gelirleri (DFBDGgelir) ve denetledikleri kamuyu ilgilendiren işletme sayısının doğal logaritması (DFPIE) çalışmada denetim firması büyüklüğü göstergesi olarak kullanılmıştır.

6. ARAŞTIRMANIN SONUÇLARI

Aşağıda tanımlayıcı istatistik, korelasyon tablosu ve regresyon sonuçları yer almaktadır.

6.1. Tanımlayıcı İstatistik

Tablo 2’de kullanılan değişkenlere ilişkin tanımlayıcı istatistik sunulmuştur.

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistik

Değişken	Gözlem	Ortalama	Std. Sap.	Maksimum	Minimum
DFZaman	446	112,22	24,217	32	180
DFZaman (Log)	446	4,698	0,211	3,465	5,192
DFYAŞ	446	16,213	9,115	1	38
DFYAŞ (Log)	446	2,593	0,685	0	3,637
DFYKBlau	446	0,069	0,1546	0	0,5
DFYKSayı	446	3,275	2,201	1	19
DFYKSayı (Log)	446	1,035	0,544	0	2,944
DFYKPay	446	0,791	0,225	0,009	1
DFYoğunlaşma	446	0,428	0,244	0,066	0,999
DFYMM	446	0,6428	0,4183	0	1
DFBDGelir (Log)	446	13,883	1,702	8,791	18,948
DFPie	446	25,344	67,111	1	517
DFPie (Log)	446	1,932	1,423	0	6,248

Denetim firmalarının ortalama yaşı 16'dır (Logaritmik değer ortalama 2,593'tir). Denetim firmalarının yönetim kurulları ortalama 3 kişiden oluşmaktadır (Logaritmik değer ortalama 1,035'tir). Yönetim kurulu cinsiyet çeşitliliği Blau indeks ile ölçülmüştür ve bu index minimum 0 maksimum 0,5 aralığında bir değer alıp ortalama 0,069 değere sahiptir. Yönetim kurulunda yer alanların denetim firması sahiplik yapısı içindeki toplam payları ortalama 0,791'dir. Daha açık bir ifade ile yönetim kurulları üyelerinin toplam sahiplik yapısı içindeki payı ortalama %79,1'dir. Ortaklık yapısı içinde yeminli mali müşavir unvanına sahip olanların toplam ortak sayısına oranı ortalama %64,28'dir. Denetim firması yoğunlaşması, Herfindalh index ile ölçülmüştür ve ortalama değer 0,428'dir. Denetim firması bağımsız denetim gelirleri ortalama logaritmik değer 13,883'tür. Denetim firmalarının denetledikleri kamuyu ilgilendiren kuruluş ortalama sayısı 25'tir (Logaritmik değer ortalama 1,932'dir).

6.2. Korelasyon Tablosu

Bu tablo, değişkenler arasındaki ilişkinin yönü ve gücünü ortaya koymak amacı ile oluşturulmuştur. Yüksek derecede korelasyon olan değişkenler aynı modelde yer almamıştır. Bahsi geçen yüksek derece %70'in üzerinde olan anlamlı ilişkiye isabet etmektedir. Çalışmada denetim firması büyüklüğü olarak denetim firması bağımsız denetim gelirleri ve denetim firmasının denlediği kamuyu ilgilendiren kuruluş sayısı kullanılmıştır. Bu iki değişken arasından yüksek derecede korelasyon mevcuttur. Bu yüzden bu değişkenler ayrı ayrı modele dahil edilmiştir. Korelasyon matrisi Tablo 3'te olduğu gibidir.

Tablo 3. Korelasyon Katsayıları Tablosu

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	1								
2	-0.01	1							
3	-0.003	0.13***	1						
4	-0.08*	0.40***	0.34***	1					
5	0.09**	0.12**	-0.05	0.21***	1				
6	0.04	-0.11**	-0.16***	-0.43***	0.44***	1			
7	0.07	0.18***	-0.26***	0.06	0.07	0.10**	1		
8	0.16***	0.24***	0.48***	0.36***	-0.01	-0.29***	-0.35***	1	
9	-0.05	0.19***	0.40***	0.32***	-0.06	-0.31***	-0.47***	0.72***	1

(1) DFZaman (Log); (2) DFYAŞ (Log); (3) DKYKBlau; (4) DFYKSayı (Log); (5) DFYKPay;
(6) DFYoğunlaşma; (7) DFYMM; (8) DFBDGelir (Log), (9) DFPie (Log)
* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$

6.3. Regresyon Sonuçları (OLS & EKK)

Tablo 4'te en küçük kareler yöntemine (OLS & EKK) göre elde edilen sonuçlar verilmiştir. Denetim firması büyüklüğü olarak ilk olarak denetim firması bağımsız denetim gelirleri [DFBDGelir (Log)], daha sonra denetledikleri kamuyu ilgilendiren işletme sayılarının [DFPie (Log)] doğal logaritması kullanılmıştır.

Tablo 4. Ana Sonuçlar

	(1) DFZaman (Log)	(2) DFZaman (Log)
Constant	4,209*** (0,090)	4,391*** (0,051)
DFYAŞ (Log)	-0,031** (0,013)	-0,033** (0,013)
DFYMM	0,059*** (0,021)	0,073*** (0,024)
DFYoğunlaşma	-0,047 (0,045)	-0,066 (0,048)
DFYKBlau	0,073 (0,061)	0,128** (0,060)
DFYKSayı (Log)	-0,049** (0,021)	-0,048** (0,022)
DFYKPay	0,146*** (0,044)	0,170*** (0,048)
DFBDGelir (Log)	0,018*** (0,006)	
DFPie (Log)		0,013* (0,007)
Yıl Kontrol	Evet	Evet
Gözlem	446	446
R ²	0,406	0,402
F Değeri	21,02***	19,48***
* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$ Standart hatalar parantez içindedir.		

Tablo 4'teki sonuçlara göre her iki sütunda da denetim firması yaşı [DFYAŞ (Log)] arttıkça, şeffaflık raporlarındaki gecikme [DFZaman (Log)] azalmaktadır (Katsayılar sırasıyla -0,031 ve -0,033 olup 0,05 seviyesinde anlamlıdır). Bu durumu genç firmaların daha az karmaşık yapıya sahip olması ve şeffaflık raporlarını daha zamanlı yayımlanması olarak açıklayabiliriz. Korelasyon tablosunda denetim firması yaşı [DFYAŞ (Log)] ile denetim firması bağımsız denetim gelirleri [DFBDGelir (Log)] ve denetim

firmasının denetlediği kamuyu ilgilendiren kuruluş [DFPie (Log)] arasında pozitif ve anlamlı ilişki olduğu gözlemlenmektedir. Aslında bu ilişkinin yönü genç denetim firmalarının daha az bağımsız denetim geliri elde ettiği ve daha az kamuyu ilgilendiren müşteriye sahip olduğunu dolaylı yünden de daha küçük olduklarına ilişkin sinyal vermektedir. Denetim firmalarının küçük olması onların daha az karmaşık yapıya sahip olmasına, şeffaflık raporlarını daha kısa sürede hazırlayıp sunmasına neden olabilir. Denetim firması yönetim kurulu üye sayısı [DFYKSayı (Log)] arttıkça şeffaflık raporlarındaki gecikme [DFZaman (Log)] azalmaktadır (Katsayılar sırası ile -0,049 ve -0,048 olup 0,05 seviyesinde anlamlıdır). Bu durum büyük yönetim kurullarında kolektif deneyim ve uzmanlığın artması böylelikle yönetim kurulunun görevini etkin olarak yerine getirmesi olarak yorumlanabilir. Bağımsız denetim yönetmeliğine göre şeffaflık raporlarından yönetim sorumludur. Bu raporların hazırlanması ve sorumluluğun yerine getirilmesi sürecinde bir ya da az kişinin değil, çok fazla kişinin yer alması görevin paylaşılarak kısa bir sürede yerine getirilmesinde etkili olduğu ve böylelikle şeffaflık raporlarının daha erken yayımlandığı elde edilen sonuçlardan görülebilmektedir. Denetim firması yönetim kurulunda yer alanların toplam sahiplik yapısı içindeki payı (DFYKPay) arttıkça şeffaflık raporlarındaki gecikme [DFZaman (Log)] artmaktadır (Katsayılar sırası ile 0,146 ve 0,170 olup 0,01 seviyesinde anlamlıdır). Daha açık bir ifade ile sahiplik yapısı içindeki pay, deneyimi ve o denetim firmasındaki tecrübeyi temsil etmektedir. Denetim firması ortakları, ne kadar süre aynı denetim firmasında ortak olarak yer aldıysa, o denetim firmasının ortaklık yapısı içindeki payı o kadar fazla olması beklenmektedir. Yönetim kurulunda büyük pay sahiplerinin yer alması, daha farklı bir ifade ile yönetim kurulu sahiplik oranının yüksek olması firmanın daha deneyimli ve yetkin kişilerce kontrol edilip gözetildiğine işaret etmektedir. Böylelikle içeriden olan ve büyük paya sahip olan kişiler denetim firması yönetim kurulunda yer alıyorsa, yönetim kurulunun denetim firması hakkında o kadar derin bilgiye sahip olduğu ve işlerin aksamaması için gerekli önlemleri zamanında aldığı şeklinde yorumlanabilir. Denetim firması büyüklük göstergesi olarak kullanılan denetim firması bağımsız denetim gelirleri [DFBDG gelir (Log)] ve kamuyu ilgilendiren işletme sayısının [DFPie (Log)] logaritması ile şeffaflık raporu gecikmesi arasında pozitif ve anlamlı ilişki vardır (Katsayılar sırası ile 0,018 ve 0,013 olup 0,01 ve 0,10 seviyesinde anlamlıdır). Bu elde edilen sonuç, büyük denetim firmalarında çok fazla karmaşık işlem olduğundan raporlamada gecikmenin arttığına işaret etmektedir. Diğer taraftan, büyük denetim firmaları saygınlıklarını zaten denetim piyasasında kanıtlamışlardır. Piyasaya denetim firması hakkında şeffaflık raporlarında zamanlı bilgi verip statü-itibar problemi gibi bir problemle baş etmek veya bunun üstesinden gelmek gibi bir kaygıları olmayabilir. Bu yüzden büyüklük göstergesi olarak ele aldığımız denetim firması bağımsız denetim gelirleri [DFBDG gelir (Log)] ve kamuyu ilgilendiren işletme sayısı [DFPie (Log)] arasında pozitif ve anlamlı ilişki bulunması beklenen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Denetim firması ortaklık yapısı içinde yer alan YMM'lerin oranı (DFYMM) arttıkça şeffaflık raporlarındaki gecikme [DFZaman (Log)] artmaktadır (Katsayılar sırası ile 0,059 ve 0,073 olup 0,01 seviyesinde anlamlıdır.).

Bu sonucu, sahiplerin çoğunluğunun yeminli mali müşavirlerden oluştuğu denetim firmalarında vergi idaresinden kazanılan devletin hantal yapısına ilişkin alışkanlıklar devam ediyor şeklinde yorumlayabiliriz. Diğer taraftan YMM'lerin ortaklık yapısı içindeki oranı (DFYMM) ile denetim firması bağımsız denetim gelirleri [DFBDGelir (Log)] ve kamuyu ilgilendiren işletme sayısı [DFPie (Log)] arasında korelasyon tablosunda negatif ve anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. YMM'lerin ortaklık yapısı içinde yoğun olduğu denetim firmalarının bağımsız denetim geliri dışında gelir elde ettiğini ve buna bağlı olarak daha az sayıda kamuyu ilgilendiren işletme denetledikleri söylenebilir. Bu denetim firmaları, bağımsız denetim piyasası veya bağımsız denetim ile değil daha çok vergi denetimi alanında hizmet verme eğiliminde olabilir. Bu yüzden asıl faaliyet konuları olan vergi denetimine ek olarak yürütmüş oldukları bağımsız denetim faaliyetinin bir zorunluluğu olarak şeffaflık raporlarının hazırlanması ve yayımlanmasını görüyor olabilirler. Bağımsız denetim sektöründeki statü-itibar problemi ile baş etmeyip şeffaflık raporlarını erken yayımlama kaygısı içinde olmayabilirler. Bu yüzden denetim firmaları ortaklık yapıları içinde yer alan YMM'lerin oranı (DFYMM) arttıkça denetim firması şeffaflık raporlarındaki gecikme [DFZaman (Log)] artıyor olabilir. Yönetim kurulundaki cinsiyet çeşitliliği (DFYKBlau) ile şeffaflık raporlarındaki gecikme [DFZaman (Log)] arasında sadece denetim firmalarının denetlediği kamuyu ilgilendiren işletmelerin logaritması değişken kullandığı zaman [DFPie (Log)] pozitif ve anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır (Katsayı 0,128'dir). Yönetim kurulundaki cinsiyet çeşitliliği Blau indeks kullanarak ölçülmüştür. Bu indeks yönetim kurulundaki kadınların ne kadar fazla oranda yer aldığını değil, kadın ve erkeklerin yönetim kurulunda ne kadar eşit dağıldığını göstermektedir. İndeks ne kadar sıfıra yaklaşırsa çeşitlilik o kadar az ne kadar 0,5'e yaklaşırsa çeşitliliğin o kadar fazla olduğunu göstermektedir. Bu sonuca göre, yönetim kurulunda çeşitlilik yönetim kurulu etkin bir biçimde çalışmayacak böylece raporlamada gecikmeye neden olacaktır. Çünkü çeşitlilik kadın ve erkekler arasındaki tutum farklılıklarından dolayı yönetim kurulunun etkin çalışmamasına neden olabilmektedir. Denetim firması sahiplik yoğunlaşması (DFYoğunlaşma) ile şeffaflık raporlarındaki gecikme [DFZaman (Log)] arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Şeffaflık raporu zamanlaması ile ilgili yapılmış çalışma olan Çular (2017)'in çalışması ile bu çalışmadaki bulguları kıyasladığımızda, Çular (2017) denetim firmasında çalışan ruhsatlı muhasebeci sayısı ile şeffaflık raporu gecikmesi arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğunu tespit etmiştir. Çalışmada ele alınan ruhsatlı muhasebeci sayısını denetim firması büyüklüğü olarak ele alacak olursak, bu çalışmada denetim firması büyüklüğü olarak ele alınan denetim firması bağımsız denetim gelirleri [DFBDGelir (Log)] ve denetim firmasının denetlediği kamuyu ilgilendiren işletme sayısı [DFPie (Log)] ile denetim firması şeffaflık raporu gecikmesi [DFZaman (Log)] arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çular (2017)'in bulguları denetim firması büyüklüğü arttıkça şeffaflık raporu gecikmesi azalırken, bu çalışmadaki bulgular denetim firması büyüklüğü arttıkça şeffaflık raporu gecikmesinin azaldığını söylemektedir. Denetim firması büyüklüğü açısından bu farklılığın mevcudiyeti, denetim

firması büyüklüğünün her iki çalışmada da farklı ölçümünden kaynaklanabilir. İlgili çalışma ile bu çalışmada kullanılan diğer değişkenler aynı olmadığından, elde edilen sonuçlarla Çular (2017)'in elde ettiği sonuçları karşılaştırmak yukarıda bahsi geçen karşılaştırma ile sınırlıdır.

6.4. Ek Analiz: Big4 Denetim Firmaları Hariç Sonuçlar

Bildiğimiz gibi dünyada olduğu gibi Türkiye’de de denetim piyasasında big4 denetim firmaları (Deloitte, KPMG, E&Y, PwC) hakimdir. Aynı zamanda bu denetim firmalarının yönetim ve yapılarına ilişkin özellikler de farklı olabilir. Örneğin ortaklar bu firmalarda çoğunlukla serbest muhasebeci mali müşavir unvanına sahipken, diğer firmalarda yeminli mali müşavirlerin baskın olduğu ortaklık veya yönetim kurulu yapıları mevcuttur. Diğer taraftan big4 denetim firmalarında ortaklar arası pay sahipliği arasında büyük bir uçurum yoktur. Fakat bunun dışında kalan denetim firmalarında sahiplik yoğunlaşması yüksek olabilir. Daha açık bir ifade ile bir ortak denetim firmasında çok büyük bir paya sahip olabilir. Big4 denetim firmaları büyük firmalar olduğundan yönetim kurulları, bunların dışında kalan denetim firmalarına göre kalabalık olabilir. Bu yüzden, big4 denetim firmalarını örneklemden çıkardığımız zaman elde ettiğimiz sonuçlarda farklılaşma olup olmadığını tespit etmek amacı ile Tablo 5 oluşturulmuştur. Örneklem 8 yılı kapsamaktadır. 4 adet büyük denetim firmasını ilişkin toplamda 32 gözlem olması gerekmektedir. 2017 ve 2015 yılına ilişkin iki adet büyük denetim firmasının şeffaflık raporlarına ulaşılamamıştır. Toplam 446 gözlem içinde big4 denetim firmalarına ilişkin iki firmanın bilgileri yer almadığı için 30 gözlem bulunmaktadır. 30 gözlemi çıkardığımızda 416 gözlem ile Tablo 5’teki sonuçlar elde edilmiştir. Büyük denetim firmaları örneklemden çıkarıldığı zaman, sonuçlarda önemli farklılıklar olmadığı gözlemlenmektedir.

Tablo 5. Big4 Denetim Firmaları Çıkarılmış Sonuçlar

	(1) DFZaman (Log)	(2) DFZaman (Log)
Constant	4,225*** (0,102)	4,393*** (0,054)
DFYAŞ (Log)	-0,034** (0,013)	-0,031** (0,014)
DFYMM	0,065*** (0,022)	0,079*** (0,026)
DFYoğunlaşma	-0,043 (0,046)	-0,056 (0,049)
DFYKBlau	0,080 (0,065)	0,125* (0,066)
DFYKSayı (Log)	-0,050** (0,023)	-0,053** (0,024)
DFYKPay	0,141*** (0,048)	0,160*** (0,051)
DFBDGelir (Log)	0,016** (0,007)	
DFPie (Log)		0,008 (0,008)
Yıl Kontrol	Evet	Evet
Gözlem	416	416
R ²	0,422	0,409
F Değeri	20,91***	18,85***
* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$ Standart hatalar parantez içindedir.		

6.5. Ek Analiz: Denetim Firmalarındaki Ulusal-Uluslararası Ayrımına İlişkin Sonuçlar

Tablo 6’da denetim firmaları iki gruba ayrılmıştır. İlk olarak, denetim firması eğer uluslararası bir denetim ağına bağlı ise (Ulusal=0) model bu firmalar için ayrı çalıştırılmıştır. Daha sonra denetim firması eğer uluslararası bir denetim ağına bağlı değil ise (Ulusal=1) model bu firmalar için ayrı çalıştırılmıştır. Denetim firması yaşı [DFYAŞ (Log)] ve denetim firması ortaklık yapısında yer alan yeminli mali müşavirlerin oranı (DFYMM) sadece ulusal firmalar (Ulusal=1) için ana modelle benzerdir. Yönetim kurulu üye sayısı [DFYKSayı (Log)] arttıkça genellikle (Kamuyu ilgilendiren işletme sayısının denetim firması büyüklüğü olarak ele alındığı uluslararası denetim ağına bağlı firmaların kullanıldığı model hariç), şeffaflık raporlarının gecikmesi azalmaktadır. Yönetim kurulunda

yer alanların toplam sahiplik yapısı içindeki payları (DFYKPay) artıkça genellikle (Denetim firması bağımsız denetim gelirlerinin denetim firması büyüklüğü olarak ele alındığı ulusal denetim firmalarının kullanıldığı model hariç) şeffaflık raporlarındaki gecikme artmaktadır.

Tablo 6. Denetim Firmalarındaki Ulusal-Uluslararası Ayrımına İlişkin Sonuçlar

	(1) Ulusal=0 DFZaman (Log)	(2) Ulusal=0 DFZaman (Log)	(3) Ulusal=1 DFZaman (Log)	(4) Ulusal=1 DFZaman (Log)
Constant	4,183*** (0,114)	4,379*** (0,064)	4,511*** (0,238)	4,444*** (0,100)
DFYAŞ (Log)	-0,007 (0,017)	-0,012 (0,018)	-0,057*** (0,021)	-0,060*** (0,022)
DFYMM	0,006 (0,025)	0,010 (0,030)	0,149*** (0,042)	0,172*** (0,045)
DFYoğunlaşma	0,015 (0,052)	0,010 (0,055)	-0,146 (0,093)	-0,199** (0,098)
DFYKBlau	0,001 (0,062)	0,038 (0,062)	0,178 (0,228)	0,196 (0,235)
DFYKSayı (Log)	-0,048* (0,024)	-0,038 (0,025)	-0,083* (0,043)	-0,103** (0,046)
DFYKPay	0,166*** (0,046)	0,175*** (0,051)	0,137 (0,112)	0,206* (0,122)
DFBDGelir (Log)	0,017** (0,007)		-0,003 (0,019)	
DFPie (Log)		0,011 (0,008)		-0,002 (0,017)
Yıl Kontrol	Evet	Evet	Evet	Evet
Gözlem	296	296	150	150
R²	0,459	0,446	0,419	0,445
F Değeri	17,02***	15,46***	6,96***	6,99***
* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$ Standart hatalar parantez içindedir.				

6.6. Negatif Binomial Regresyon (NBREG) Sonuçları

Ana model bağımlı değişkenimiz olan şeffaflık raporlarının yayımlanma süresinin logaritması alınarak çalıştırılmıştır. Bağımlı değişkenimiz logaritması alınmadığında kesikli değerler almakta ve bu durumda serinin varyansı serinin ortalamasından yüksek çıkmaktadır [(DFZaman (ortalama: 112,22) < DFZaman (Varyans: 600,23)]. Bu yüzden en küçük kareler yönteminde değişkendirki değerlerin logaritması alınarak modelin sonuçları tutarlı hale getirilmeye çalışılmıştır. Alternatif bir yöntem olarak bağımlı değişkenin logaritması alınmadan negatif binomial regresyon uygulanarak model çözümlenebilir. Böylelikle ana sonuçların tutarlılığı test edilmiş olacaktır. Tablo 7’de negatif binomial regresyon sonuçları yer almaktadır. Tablo 7’deki alfa değerinin 0’dan büyük olması ve LR (likelihood ratio- olabirlik rasyosu) testi sonucunun anlamlı olması negatif binomial regresyon uygun bir yöntem olduğunu göstermektedir (<http://www.stata.com/manuals13/rnbreg.pdf>). Tablo 7’deki sonuçları ana sonuçlarla kıyasladığımız zaman büyük farklılıklar olmadığı gözlemlenmektedir.

Tablo 7. Negatif Binomial Regresyon Sonuçları

	(1) DFZaman	(3) DFZaman
Constant	4,256*** (0,088)	4,428*** (0,049)
DFYAŞ (Log)	-0,031** (0,012)	-0,032** (0,013)
DFYMM	0,049** (0,020)	0,061*** (0,023)
DFYoğunlaşma	-0,053 (0,044)	-0,070 (0,046)
DFYKBlau	0,054 (0,059)	0,106* (0,058)
DFYKSayı (Log)	-0,049** (0,020)	-0,048** (0,021)
DFYKPay	0,141*** (0,043)	0,159*** (0,047)
DFBDGeler (Log)	0,016*** (0,006)	
DFPie (Log)		0,011 (0,007)
Yıl Kontrol	Evet	Evet
Gözlem	446	446
Pseudo R ²	0,0615	0,060
LR Chi ²	250,65***	233,06***
Inalpha	-4.118***	-4.089***
alpha	0,0162	0,0167
Likelihood test of alpha	368,82***	359,35***
* $p < 0.1$, ** $p < 0.05$, *** $p < 0.01$ Standart hatalar parantez içindedir.		

7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Denetim firması şeffaflık raporlarının, üçüncü kişilerin denetim firması hakkında bilgi sahibi olması (Maijoor & Vanstraelen, 2012), piyasadaki bilgi asimetrisinin azaltılması (Čular, 2017), statü-itibar probleminin azaltılması (Greenwood & Empson, 2003), denetim firmalarını sunmuş oldukları hizmetin kalitesi hakkında piyasayı bilgilendirerek denetim firmalarının rekabet edebilmesi (IOSCO, 2009), denetim kalitesini iyileştirerek uzun vadede denetim firması imajını güvence altına alması (FRC, 2019) ve denetim piyasası katılımcıları ile zamanlı bir diyalog kurulması açısından önemli olduğu açıktır. Bu çalışmada, denetim firmalarının yayımlanmış olduğu şeffaflık raporlarının yayımlanma zamanını etkileyen denetim firmalarına ilişkin iç faktörler ortaya koyulmuştur. Elde edilen ana sonuç, denetim firmalarının yaşı ve denetim firmalarının yönetim kurulu üye sayısı arttıkça şeffaflık raporlarını daha erken yayımlandığı yönündedir. Ortaklık yapısı yeminli mali müşavirler tarafından egemen denetim firmaları daha geç şeffaflık raporu yayımlamaktadır. Denetim firmalarının yönetim kurulunda yer alanların sahiplik yapısı içindeki payları arttıkça şeffaflık raporu yayımlama süreleri artmaktadır. Ayrıca alternatif yöntem olarak kullandığımız negatif binomial regresyonda da sonuçlar ana sonuçlarla paraleldir. Örneklemeden big4 denetim firmaları çıkarıldığı zaman sonuçlarda önemli farklılık olmadığı gözlemlenmektedir. Örneklem uluslararası denetim ağına bağlı olan denetim firmaları ve ulusal denetim firmaları diye ikiye ayrılmış ve model her iki grup için ayrı ayrı çalıştırılmıştır. Sonuçlar her iki ayırım için de birbirinden farklıdır.

Çalışmanın kısıtı, her ne kadar 8 senelik bir zaman periyodu kullanılmış olsa bile, her yıl için denetim firması sayısı az olduğundan dolayı toplamda 446 denetim firması şeffaflık raporu gibi az gözlem kullanılmasıdır. Ayrıca kontrol edilebilecek farklı değişkenler olabilir. Örneğin, denetim firması çalışan sayısı denetim firması büyüklük göstergesi olarak kullanılabilir. Denetim firmaları ortaklık yapılarına veya yönetim kurullarına ilişkin farklı karakteristikler çalışmada kontrol değişkeni olarak kullanılabilir. Yeni yayımlanan şeffaflık raporları ile yıl sayısı artırılıp, gözlem artırılarak çalışma ilerletilebilir.

Gelecekte yapılacak olan çalışmalarda, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun yayımlanmış olduğu Bağımsız Denetim Yönetmeliği'nde yer alan şeffaflık raporlarında asgari seviyede yer alması gereken unsurlardan yola çıkarak, denetim firmalarının şeffaflık düzeyleri belirlenip vermiş oldukları hizmetin kalitesi arasındaki ilişki araştırılabilir. Elde edilen şeffaflık düzeyleri ile şeffaflık raporları zamanlaması arasındaki ilişkiye yönelik bulgular elde edilebilir. Denetim firmalarına özgü çalışmada bahsi geçen iç faktörler ile denetim kalitesi arasında ilişki araştırma konusu olabilir.

YAZARIN BEYANI

Bu çalışmada, Araştırma ve Yayın Etiğine uyulmuştur, çıkar çatışması bulunmamaktadır ve de finansal destek alınmamıştır.

AUTHOR'S DECLARATION

This paper complies with Research and Publication Ethics, has no conflict of interest to declare, and has received no financial support.

KAYNAKÇA

- Abdelsalam, O., & El-Masry, A. (2008). The impact of board independence and ownership structure on the timeliness of corporate internet reporting of Irish-listed companies. *Managerial Finance*, 34(12), 907-918.
- Afify, H.A.E. (2009). Determinants of audit report lag: does implementing corporate governance have any impact? empirical evidence from Egypt. *Journal of Applied Accounting Research*, 10(1), 56-85.
- Al-Saidi, M. (2020). Ownership Structure And Timeliness of Corporate Internet Reporting (TOCIR): Case of Kuwait. *International Journal of Business and Management*, 15(10), 60-69.
- BDY. (2018), *Bağımsız Denetim Yönetmeliği*, Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu.
- Blau, P.M. (1977). *Inequality and Heterogeneity*, Free Press, New York, NY.
- Booth, J.R., Cornett, M.M., & Tehranian, H. (2002). Board of directors, ownership, and regulation. *Journal of Banking & Finance*, 26, 1973-1996.
- Bozcuk, A.E. (2018). Türkiye'deki bağımsız denetim kuruluşlarında üst düzeydeki cinsiyet çeşitliliği ve gelir etkisi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(59), 882-890.
- Chalu, H. (2021). Board characteristics, auditing characteristics and audit report lag in African Central Banks. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 11(4), 578-607.
- Čular, M. (2017). Transparency report delay and disclosure by Croation audit firms. *Croatian Operation Research Review*, 8, 299-316.
- Deumes, R., Schelleman, C., Bauvhede, H.V., & Vanstraelen, A. (2013). Audit firm governance: do transparency reports reveal audit quality? *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 31(4), 193-214.
- Erdoğan, S., & Solak, B. (2016). Türkiye'de şeffaflık raporları ve bağımsız denetim sektörüne yönelik ampirik bir çalışma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi*, 6(2), 175-195.

- Erdoğan, S., & Kutay, N. (2016). Türkiye’de bağımsız denetim şirketlerinin karakteristiklerinin bağımsız denetim geliri üzerindeki etkisi. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(27), 105-122.
- FRC. (2016). *Audit Firm Governance Code*, Financial Reporting Council, London, UK.
- FRC. (2019). *Transparency Reporting: AQR Thematic Review*, Financial Reporting Council, London, UK.
- Fu, Y., Carson, E., & Simnett, R. (2015). Transparency report disclosure by Australian audit firms and opportunities for research. *Managerial Auditing Journal*, 30(8-9), 870-910.
- Gacheru, G.W. (2018). The relevance of audit report lag and its corporate governance determinants among listed companies in the East African Community States. (Thesis). *Strathmore University*. Retrieved from <http://su-plus.strathmore.edu/handle/11071/6065>
- Greenwood, R., & Empson, L. (2003). The professional partnership: relic or exemplary form of governance? *Organization Studies*, 24(6), 909-933.
- Girdhar S., & Jeppesen, K.K. (2018). Practice variation in Big-4 transparency reports. *Accounting Auditing and Accountability Journal*, 31(4), 261-285.
- Gürol, B., & Tüysüzoğlu, T. (2017). Şeffaflık raporlarına ilişkin iyi uygulama örnekleri ve ülke uygulamalarının karşılaştırılması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(1), 189-206.
- Hassan, Y.M. (2016). Determinants of audit report lag: evidence from Palestine. *Journal of Accounting in Emerging Economies*, 6(1), 13-32.
- Howton, S.D., Howton, S.W., & Olson, G.T. (2001). Board ownership and IPO returns. *Journal of Economics and Finance*, 25(1), 100-114.
- IOSCO. (2009). *Transparency Report of Firms That Audit Public Companies: Consultation Report*, Technical Committee of International Organizations of Securities Commissions.
- Keskin, D.A., Mollamehmetoğlu, E., & Gözüaçık, G. (2019). Kalite güvence mekanizması olarak şeffaflık raporları: Türkiye’deki bağımsız denetim kuruluşlarına yönelik bir araştırma. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 19, 157-172.
- La Rosa, F., Caserio, C., & Bernini, F. (2018). Corporate governance of audit firms: assessing the usefulness of transparency reports in a Europe-Wide analysis. *Corporate Governance International Review*, 1-18.
- Lennox, C.S., & Wu, X. (2018). A review of the archival literature on audit partners. *Accounting Horizons*, 32(2), 1-35.

- Maijoor, S., & Vanstraelen, A. (2012). Research opportunities in auditing in the EU revisited. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 31(1), 115-126.
- Maister, D.H. (1993). *Managing the Professional Services Firms*, Free Press, Simon & Schuster, NY, USA.
- Ocak, M. (2021). Do females in audit firm governance affect firm performance? findings from Turkey. *Gender in Management*, 36(3), 386-409.
- Ocak, M., & Özden, E.A. (2018). Signing auditor-specific characteristics and audit report lag: a research from Turkey. *Journal of Applied Business Research*, 34(2), 277-234.
- SPK (2003) *Kurumsal Yönetim İlkeleri*.
- Srinidhi, B., Gul, F.A., & Tsui, J. (2011). Female directors and earnings quality. *Contemporary Accounting Research*, 28(5), 1610–1644.
- Sultana, N., Singh, H., & Van der Zahn, M. (2015). Audit committee characteristics and audit report lag. *International Journal of Auditing*, 19, 72-87.
- Tanç, A., & Gümrah, A. (2016). Şeffaflık raporları çerçevesinde bağımsız denetim kuruluşlarının sürekli mesleki eğitim politikalarının analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(Özel Sayı-1), 419-438.
- Türel, A. (2010). Timeliness of financial reporting in emerging capital markets: evidence from Turkey, *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 39(2), 227-240.
- Türk Ticaret Kanunu (2011), Kanun No: 6102, Resmi Gazete, 14.2.2011, Sayı: 27846.
- Uzay, Ş., Tanç, A., & Erciyas, M. (2008). *Türkiye’de Muhasebe Denetimi: Geçmişten Geleceğe*, 12. Dünya Muhasebe Tarihçileri Kongresi, İstanbul.

EK 1. Denetim Firmaları Listesi

AI	EREN
AAC	FİNANSAL EKSEN
ACİSTANBUL	GRC
ADALYA	GÜÇBİR
ADAY	E&Y
AK	GÜRELİ
AKADEMİK	HLB SAYGIN
AKSİS	HSY
AKT	İHY
AKTAN	İRFAN
ALTERNATİF	İŞİK
ANIL	İTİMAT
AREN	KARAR
ARILAR	KAVRAM
ARKAN	KÖKER
ARTI	KPMG
ASBAĞIMSIZ	LİSANS
ATA	MERCEK
AYK	MGİ
BATI	MOD
BD	PÜR
BDD	PWC
BDO	RANDIMAN
BİLGİLİ	REHBER
BİRLEŞİK EKOL	REPORT
BİRLEŞİK UZM	SERBERKER
BİRLEŞİM	SUN
BM	TÜRKERLER
CONSULTA	TÜRKMEN
CPA	ULUSAL
CROWE	ULUSLARARASI
DEĞER	UNIVERSAL
DELOITTE	VEZİN
DENGE	YEDİTEPE
DENGEANKARA	YKY
DETAY	YÖNTEM
DMF	
DMR	
ELİT	
ENGİN	